

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

Bakalářská práce

Téma zla a jeho pojetí v dětské literatuře

The Concept of Evil in Children's Literature

Vypracovala: Vendula Vacková

Ročník, studijní kombinace: 3. ročník, AJ-Z/bak

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Linda Kocmichová

Rok odevzdání práce: 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Téma zla a jeho pojetí v dětské literatuře vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 23. 4. 2012

Vendula Vacková

Tímto děkuji Mgr. Lindě Kocmichové za odborné vedení této bakalářské práce,
průběžné konzultace, trpělivost a především cenné rady.

Anotace

Náplní bakalářské práce bude charakteristika zla ve vybraných dílech dětské a fantastické literatury. Prvním úkolem bude literární analýza zla, jeho definice a pojetí ve filozofickém a náboženském kontextu. Druhým krokem bude praktická analýza projevů zla v dílech *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* (1950) a *Eragon* (2003). V práci bude vytvořen výčet záporných postav a jejich charakteristik s ohledem na jejich vnitřní vývoj. Tyto postavy budou stručně začleněny do dějového kontextu a bude navrženo jejich případné zničení či náprava.

Abstract

The aim of the bachelor thesis is the characterization of evil in chosen works of children's and fantasy literature. The first task is the literary analysis of evil, its definition and the concept in the philosophical and religious context. The second step is the practical analysis of the demonstration of evil in works *The Chronicles of Narnia: The Lion, the Witch and the Wardrobe* (1950) and *Eragon* (2003). There will be established a list of evil characters and their characteristics with regard to their inner development. These characters will be briefly integrated into the context of action and there will be also proposed the possible destruction or rectification.

Obsah

Úvod	6
1. Teoretické vymezení zla	8
1.1. Definice zla.....	8
1.2. Druhy zla	9
1.3. Pojetí zla v náboženském kontextu.....	10
1.3.1. Pohanské pojetí zla.....	11
1.3.2. Křesťanské pojetí zla.....	11
1.4. Zlo v rámci literárního kontextu	12
2. Vybraní autoři dětské literatury	13
2.1. C. S. Lewis	14
2.2. Christopher Paolini	17
3. Analýza projevů zla.....	19
3.1. Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň	19
3.1.1. Bílá čarodějnice	20
3.1.2. Další záporné postavy	23
3.1.3. Edmund	24
3.1.4. Edmund vs. smrtelný hřích.....	27
3.2. Eragon	27
3.2.1. Galbatorix	28
3.2.2. Durza	30
3.2.3. Další záporné postavy	32
3.2.4. Dračí jezdci.....	33
3.2.5. Draci.....	33
Závěr.....	36
Summary.....	40
Bibliografie	41

Úvod

Ústředním tématem této bakalářské práce je zlo. Se zlem přišel do styku každý z nás. Ať už k tomu došlo v reálném životě, při čtení pohádek či sledování televize, zlo a jeho důsledky jako například smrt, onemocnění, nenávisť, násilí, závist, atd., nás provázejí již od malička. Každý den jsme svým způsobem nuceni vést boj mezi dobrem a zlem, což je dobře, neboť bez zla bychom nevěděli, co je dobro. Stejně tak je tomu i v literatuře.

Práce se zaměřuje zejména na pojetí zla a jeho úlohu ve světové literatuře pro děti a mládež. Toto téma mi bylo velmi blízké, zejména díky jeho aktuálnosti. Dětskou a fantasy literaturu považuji za téměř jediný zdroj četby, který současná mládež vyhledává. Každodenní zlo obklopuje nejen nás dospělé, ale i svět dětí, ve kterém zpočátku chybí smysl pro rozeznávání dobrého a špatného. Kvalitní dětská literatura nenabízí čtenáři pouze příběh, dává zároveň možnost přiblížit tuto problematiku jednoduchou, leč názornou formou. Díky jasně vykresleným postavám a situacím jsou děti schopné uvědomit si základní rozdíly mezi dobrem a zlem bez přehnaného moralizování, ačkoliv těmto termínům zatím nerozumí. Děti neustále prahnou po nových hrdinech, s nimiž by se mohly ztotožnit. Každý takový hrdina k sobě ovšem potřebuje vhodný protipól, a právě ten bude předmětem literární analýzy.

Teoretická část práce se pokusí obecně definovat zlo, vymezit jeho podoby v rámci společenských věd a začlenit jej do náboženského i literárního kontextu. Následovat bude kapitola objasňující mou volbu C. S. Lewise a Ch. Paoliniho pro praktickou část práce. Dále budou nastíněna životopisná fakta, která výrazně ovlivnila jejich soukromý život a tvorbu především.

Hlavním cílem této bakalářské práce bude analýza projevů zla v dílech *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* a *Eragon*. Mým úkolem bude vytvořit výčet záporných postav figurujících ve výše zmíněných literárních dílech. Dané bytosti budou profilovány nejen zevnějškem, ale i povahovými vlastnostmi, vlohami a schopnostmi. Budu u nich vyhledávat znaky, které jsou pro záporné postavy typické i specifické. Pro důkladnou charakteristiku považuji za nezbytné

uvést i jejich původ a stručné začlenění do dějového kontextu. Na celkovou charakteristiku naváže autorovo vypořádání se se zničením konkrétní zlé bytosti, je-li vůbec takové zničení možné.

V práci bude kladen zvláštní důraz na sporné charaktery stojící na hranici dobra a zla. Budeme sledovat jejich vnitřní boj, způsob, jakým se rozhodnou zlu čelit, i jejich případnou nápravu. Konečným cílem této práce bude poukázat na nezbytnost existence zla v dětské literatuře a na poučení plynoucí ze spáchání zlých skutků.

1. Teoretické vymezení zla

1.1. Definice zla

Během lidských dějin bylo dáno už mnoho odpovědí. Někdo sobecký řekne, že zlo je to, co jemu škodí. Někdo myslí na druhé a řekne, že zlo je to, co škodí lidem. Kdo věří v Boha, řekne, že zlo je hřích, kterým rozbíjíme lidskou i Boží lásku. Všechny ty odpovědi mají něco do sebe, ale nevystihují zlo plně.

(Heller 2007: 253)

Přestože má každý z nás o zlu jasnou představu, definovat ho je poměrně problematický úkol. Velmi obecně řečeno, rámec zla zahrnuje vše špatné, škodlivé, nepatřičné a nemorální, ale především vše, co škodí a způsobuje utrpení. Trakakis uvádí (srov. Trakakis 2006), že analýza zla v širším smyslu odhaluje následující okolnosti, které se dají považovat za zlé.

- a) ublížení (malé či velké) způsobené fyzicky či psychicky kterékoliv vnímající bytosti
- b) nespravedlivé zacházení s vnímající bytostí
- c) ztráta možností vyplývajících z předčasné smrti
- d) vše, co brání jedinci žít naplňující a ctnostný život
- e) osoby konající to, co je morálně špatné
- f) nedostatek dobra

Problematika zla je úzce svázána s etikou. „Otázka, jak se má dobro a zlo určovat obsahově, se rozhoduje v jednotlivém praktickém rozumu, event. soudnosti, jež označujeme jako svědomí.“ (Anzenbacher 1994: 273) Tím pádem vše, co je ve shodě se svědomím, můžeme považovat za mravní dobro. Na druhé straně, mravní zlo je to, co svědomí odporuje.

Zlo, jakožto obtížně definovatelný prvek, se prolíná i s podstatou relativismu, kdy nic není čistě morálně dobré či morálně špatné. Dle Coughlina (srov. Coughlin 2001) je zlo slovo, které jsme si vytvořili my lidé. Zlo začíná

a končí v nás. Přírodní živly považujeme v určitých situacích za zlé a ničivé, přestože slouží převážně k našemu prospěchu. O přírodě tedy nemůžeme říci, že je dobrá či zlá, příroda jednoduše existuje.

1.2. Druhy zla

Pokusíme-li se vymezit druhy zla, *Encyclopedia of Philosophy* nám poskytuje následující rozčlenění (srov. Trakakis 2006):

Morální zlo – zlo, které je následkem nesprávného použití svobodné vůle morální bytosti vůči jiné morální bytosti. Díky tomu se osoba vykonávající zlo stává morálně vinnou. Z tohoto důvodu morální zlo zahrnuje specifické činy úmyslného provinění jako je lhaní a vraždění, stejně tak charakterové vady jako nečestnost a chamtivost.

Přirozené zlo – na rozdíl od morálního zla, přirozené zlo pramení z přirozených procesů, za které nemůže být žádná lidská bytost morálně zodpovědnou. Klasickým příkladem přirozeného zla jsou živelné pohromy jako například hurikány a zemětřesení, která způsobují utrpení a ztráty na životech. Mezi další typické příklady patří onemocnění typu leukémie či Alzheimerova choroba, dále například slepota, hluchota a jiná zdravotní postižení.

Je ovšem třeba zdůraznit, že spousta jevů, které jsou považovány za zlo přírodní, bývá způsobeno člověkem a jeho nedbalostí. Kupříkladu intenzivní kouření vyvolává rakovinu plic, kácení lesů zapříčiňuje erozivní účinky, napřimování toků a podobné zásahy do krajiny mají nesporný vliv na častý výskyt záplav. Je tedy přesnější pohlížet na tyto jevy v souvislosti s nesprávným použitím svobodné vůle, díky níž ke zlu došlo, a považovat je spíše za zlo mravní.

... možnost bolesti je obsažena v samotné podstatě světa, v němž se duše setkávají. Když se duše stanou zlými, určitě této zkušenosti využijí k tomu, aby si navzájem škodily, a tato skutečnost je ze čtyř pětin vysvětlením lidského utrpení. Byli to lidé, ne Bůh, kdo vymyslel mučidla, biče, vězení, otroctví, střelné zbraně, bajonety a bomby.... Přesto však existuje mnoho utrpení, za které lidé nemohou. (Lewis 1998: 71)

Evropská filozofie skýtá trojí pohled na diferenciaci zla. Rozlišuje zlo metafyzické, fyzické a zlo mravní. **Zlo metafyzické** představuje hledání jeho samotné podstaty. „Zlo jako nějaká podstata vlastně neexistuje; to, co my jako zlo vnímáme, je nedostatek dobra nebo jeho upnutí nesprávným směrem.“ (Adamová, Dudák, Ventura 2004: 131) **Zlo fyzické** se shoduje s výše zmíněným přirozeným zlem, které zahrnuje veškeré katastrofy či onemocnění. „**Zlo mravní** spočívá v lidské svobodě. Člověk, který ví o svých povinnostech, závazcích vůči druhému i o mravním zákoně ve svém nitru a vědomě jedná proti nim a proti svému svědomí, jedná mravně zle.“ (Adamová, Dudák, Ventura 2004: 131) Velmi často se stává, že se člověk ocitne v situaci, kdy on sám není činitelem zla, tehdy jsme podněcováni k solidaritě a ke konkrétní pomoci od zla či jeho následků.

Otázku zla zahrnul do svého filozofického bádání kupříkladu německý filozof I. Kant (srov. Rossi 2011), který kladl zvláštní důraz na lidskou zodpovědnost za radikální zlo. Na rozdíl od prvotního hříchu, který je křesťany považován za zděděný, zlo si způsobují lidé sami. V Kantově terminologii se setkáváme s termínem kategorický imperativ, který zhruba vystihuje následující: „Jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel a nikdy pouze jako prostředek.“ (Kant 1990: 91)

1.3. Pojetí zla v náboženském kontextu

Zlo má v různých kulturách a náboženstvích odlišnou podobu, obdobně je na tom i jeho chápání a pojetí. Ve světě najedeme díky etnické a náboženské rozmanitosti nespočet postav ztělesňujících dobro a zlo. V tomto ohledu hraje hlavní roli, především pro nás Evropany, křesťanský pohled, který znázorňuje věčný boj dobra a zla v podobě Boha a Ďábla. Na druhou stranu, pohanství, často označované jako stará víra, představuje náboženství předků celé lidské populace. Navzdory hodnotám obou nauk, historie jasně poukazuje na to, kolik zla bylo v dějinách lidstva spácháno ve jménu křesťanství i pohanství. Jedno je jisté, pohanství může přinášet dobro i zlo stejně tak, jako křesťanství.

1.3.1. Pohanské pojetí zla

Pohané jsou stoupenci polyteistického náboženství uctívajícího přírodu. Mnoho pohanů tedy dává přednost alternativním termínům „pozitivní“ a „negativní“, „pořádek“ a „chaos“, namísto pojmů Dobro a Zlo.

Základy pohanského učení pocházejí z lidové slovesnosti. Oproti křesťanským hříchům pohané věří, že osud či nějaká vyšší moc ztrestá viníka podle závažnosti jeho zločinu, popřípadě si viník svůj trest ponese i do budoucích životů.

Místo jedné všemocné bytosti vyjadřují pohané božskou podstatu prostřednictvím více bytostí, například bůh nebo bohyně lásky, války, krásy, slunce, moře atd. Vlastností těchto bohů je, že reprezentují částečně tvořivou a částečně ničivou energii, nejsou tedy vyloženě bytostí dobrou ani zlou. Přesto pohanská náboženství po celém světě zahrnovala spoustu mytických postav ztělesňujících jistou mírou zlo (srov. McColman): Satan v židovské i křesťanské mytologii, v irské Balor, v perské Ahriman, v egyptské Set, ve slovanské Veles a v norské mytologii Loki. Pohanskou obdobu Satana ztělesňuje Belzebub, často považovaný za démona obžerství. Jméno pochází z hebrejštiny a v překladu znamená „pán much“, s odkazem na hejna much, která lidstvo v minulosti sužovala a tím pádem byla považována za ďáblovo dílo (srov. Vondráček 1993). Lucifer, jeden ze tří padlých andělů, bývá mnohdy nesprávně ztotožňován se Satanem. Původně však patřil mezi pohanská božstva starověkého Říma, tamní astrologové ho ztotožňovali s jitřenkou. Každé z těchto zosobnění představuje zlo jiným způsobem, například Satan symbolizuje zlobu a zlé úmysly, zatímco Loki je spíše chaotickým prototypem zla.

1.3.2. Křesťanské pojetí zla

Křesťané věří, že síly Dobra a Zla jsou reprezentovány Bohem na straně Dobra a Ďáblem na straně Zla. Jejich svatou knihou je Bible a zlo jako takové zde bývá nazýváno hříchem. Pokud není takovýto hřích odčiněn modlitbou, zpovědí či ospravedlněním před duchovní autoritou, viník je ztrestán mukami v pekle,

popřípadě se postupem času dostane do očištění. Možnost nápravy tedy pro křesťany znamená důležitý mezník jejich víry.

Pro příslušníky křesťanské víry není zlo jen nějaká ničivá síla, je přímo zosobněno postavou Ďábla. Bývá nazýván různými jmény, například Satan či Antikrist – protivník Ježíše Krista. Od Ďábla údajně pochází veškeré zlo na Zemi, jedině u něj můžeme tedy hledat prvotní příčinu hříchu.

Dle Bible Ďábel zdaleka není rohaté stvoření s kopyty a ocasem, které chrlí dým a zavání sírou. Ba naopak, Bůh stvořil svůdnou bytost, ta se však sama vzdala své dokonalosti a stala se na základě vlastního rozhodnutí Ďablem. „Pro tvou krásu se stalo tvé srdce domýšlivým, pro svou skvělost jsi zkazil svoji moudrost...“ (Ez 28,17) Nabízí se vysvětlení, že právě v tomto okamžiku vzniklo Zlo na Zemi. Zlo, za které tím pádem Bůh není přímo zodpovědný.

1.4. Zlo v rámci literárního kontextu

Zmínky o problematice zla a jeho existence lze nalézt už v nejstarší známé literatuře pocházející z oblasti Sumeru a Egypta. Z biblických knih se utrpením nevinného člověka a hledáním odpovědi na otázku zla zabývá nejvíce kniha Jób. Na tyto myšlenky navázal na počátku novověku G. W. Leibniz, který mimo jiné jako první použil pojem teodicea pro objasnění otázek, jak je možné, že Bůh dopouští zlo ve světě.

Co se umělecké literatury týče, protiklad dobra a zla je nejjednodušší formou dualismu skrytou v hrdinských příbězích. „Hrdina reprezentující západní patriarchát (Western patriarchy) je dle definice „dobrý“, zatímco jeho protivníci jsou nezbytně „zlí“, a to právě proto, že jsou jeho protivníci“ (Hourihan 1997: 32)

Rozdíly mezi dobrem a zlem jsou patrné již z autorova písemného projevu. Jazyk užívaný k popisu kladných postav se výrazně liší od charakteristiky postav záporných. Zatímco hrdinové pohádkových a fantasy příběhů bývají mladí, krásní a odvážní, zlé bytosti jsou popisovány obvykle jako hrozivě vyhlížející, temní, chladní, neživí, zapáchající tvorové, kteří jsou často obdařeni kouzelnou mocí.

V knize autorky Rimmon-Kenanové jsou uvedeny dva základní znaky odhalující charakter literární postavy:

První typ pojmenovává rys adjektivem (např. „byl dobrosrdečný“), abstraktním podstatným jménem („jeho добрota neznala mezí“) či jiným typem podstatného jména („byla to pěkná mrcha“) nebo částí řeči („má rád jen sám sebe“). Druhý typ naopak rys nepojmenovává, ale představuje a exemplifikuje ho nejrůznějšími způsoby, přičemž nechává na čtenáři, aby sis sám vyvodil vlastnost, kterou naznačuje. (Rimmon-Kenanová 2001: 66-67)

Neméně důležitou součástí charakteristiky postavy je i její jméno. Zejména v dětské literatuře jsou jména postav volena tak, aby čtenáři okamžitě napověděla, kterým směrem se bude literární hrdina v průběhu příběhu ubírat. Pro dvouslovná pojmenování postav se často užívají jednoduchá adjektiva, například Bílá čarodějnice v *Letopisech Narnie*, Alastor Moody či Sirius Black v *Harry Potterovi* nebo Černí jezdci v trilogii *Pán prstenů*. Autoři dětských knih s oblibou přisuzují zvířatům lidské vlastnosti, krásným příkladem může být pan Bobr a paní Bobrová v Lewisových *Letopisech Narnie*. V případě dobrodružných a fantasy příběhů autor obzvlášť popouští uzdu své fantazii. Vznikají tak jména úplně nová, originální, nevšední, ale i ta by měla signalizovat něco o kladném či záporném charakteru své postavy: Sauron, Arwen, Jadis, Tumnus, vrba mlátička (the Whomping Willow), mozkomorové (the Dementors) atd. Někdy se taková jména stávají překladatelským oříškem a obzvlášť vyžadují jazykový cit překladatele.

2. Vybraní autoři dětské literatury

Literární tvorbu 20. století výrazně ovlivnil J. R. R. Tolkien, který do světa dětské literatury vnesl počátky fantasy. Jeho příběhy inspirované středověkem, keltskými a severskými mýty měly obrovský ohlas a staly se mimořádně oblíbené nejen mezi mladými čtenáři. „Jinými světy“ se ve svých dílech zabýval i Tolkienův vrstevník a blízký přítel Clive Staples Lewis. Pro analýzu jsem si vybrala právě Lewise, poněvadž jeho dílo *Letopisy Narnie* náleží do dětské literatury spíše než Tolkienova trilogie *Pán Prstenů*.

Nepolevující zájem o Tolkiena a Lewise se odrazil především v 90. letech minulého století, kdy přišel na svět dětský hrdina Harry Potter. Knihy J. K.

Rowlingové se rázem těšily mimořádné oblibě. Já si však jako druhého autora zvolila Christophera Paoliniho. Jeho tvorba má, v porovnání s Rowlingovou, blíže k Tolkienově mytologii. Hlavní důvod volby byl však kontrast mezi Lewisem, zkušeným spisovatelem minulosti tvořícím téměř na sklonku svého života a Paolinim, mladým začínajícím autorem současnosti.

V této kapitole jsou nastíněna životopisná fakta obou autorů, především ta, která výrazně ovlivnila jejich literární činnost. Z podkapitoly týkající se C. S. Lewise je patrné, že jeho životní postoj a životní osudy měly zřetelný vliv na jeho budoucí tvorbu.

2.1. C. S. Lewis

Clive Staples Lewis se narodil 29. listopadu 1898 v irském Belfastu. Jeho otec, Albert James Lewis, byl advokát a matka, Flora Augusta Lewisová, dcera anglikánského pastora. „Tam v Irsku byl opravdu šťastný malý chlapec. Jednoho dne pohrdl svým jménem „Clive“, které mu dali rodiče, a všem oznámil, že od tohoto dne mu mají říkat „Jacksy“. (Wellman 2000: 14) Údajně se tak jmenoval jeho oblíbený pes, kterého srazil vůz. Z přezdívky Jacksy vzniklo jméno Jack, a právě tak ho znali a oslovovali jeho přátelé a rodina po zbytek jeho života.

Jako malí kluci se svým o tři roky starším bratrem Warrenem neustále kreslili obrázky a psali o nich příběhy. Takto spolu vytvořili imaginární svět zvaný Boxen, který obývala a ovládala zvířata. Jack byl již od malička fascinován severskými písněmi a legendami, tento pocit sám pro sebe nazval touhou po „severskosti“.

V jeho šesti letech se rodina přestěhovala z Belfastu do „Little Lea“. Žil zde spokojené dětství, avšak o tři roky později, v roce 1908, se mu zhroutil svět. Během několika měsíců přišel o dědečka, matku a oblíbeného strýčka. Téhož roku odjel s bratrem do školy v Anglii. Právě zde znovu objevil Boha (srov. Wellman 2000), který pro něj byl důležitý stejně jako bázeň, kterou k němu choval. „Znát Boha znamená bát se jej, opakoval si do omrzení s bázní a třesením.“ (Wellman 2000: 25)

Hospodyně, která se o chlapce v Anglii starala, jim nesmírně ráda vyprávěla o spiritismu a duchovním světě. Její slova na Jacka a jeho bohatou představivost zapůsobila natolik, že po takovémto skrytém světě zatoužil. Ve stejné době četl latinskou a řeckou literaturu, kde vyčetl, že myšlenky o náboženství jsou starší, než si myslel a že náboženství jako takové vzniklo ze strachu před smrtí. Díky těmto úvahám se začal v patnácti letech zajímat o mytologii a okultismus. „Nakonec si Jack uvědomil, že se už nejen Boha nebojí, ale že v něj vlastně vůbec nevěří.“ (Wellman 2000: 28)

Studium na Malvern College se stalo pro Jacka utrpením. Nebyl nijak zvlášť hezký, sportu se vyhýbal, a tak byl často terčem útoků starších chlapců. Jediné útočiště nalézal ve školní knihovně. Po odchodu z Malvern ho soukromě vyučoval W. T. Kirkpatrick, otcův bývalý učitel. Právě on ho obohatil o schopnost debaty a logického uvažování. Díky této kvalitní přípravě získal stipendium na oxfordské univerzitě a roku 1917 zde zahájil svá studia.

O měsíc později však nastoupil k vojenskému výcviku a narukoval do britské armády. Jako nadporučík 3. Somersetovy lehké pěchoty se do zákopové války dostal přesně v den svých devatenáctých narozenin. Zde utrpěl zranění a byl poslán do Anglie na zotavení. Míval děsivé válečné sny a trpěl steskem po domově. Právě proto pro něj bylo obzvlášť důležité přátelství s paní Mooreovou, matkou Jackova zesnulého přítele z armády. Toto přátelství trvalo prakticky až do její smrti. Lewis si k Jane Moorové vytvořil tak hluboký vztah, že ji považoval za svou matku a častokrát ji tak i oslovoval.

V prosinci roku 1918 byl propuštěn ze služby a mohl se vrátit ke svým oxfordským studiím. Lewis toužil stát se univerzitním profesorem, proto musel podávat ty nejlepší výkony. Podařilo se mu dosáhnout nejlepšího hodnocení ze zkoušky „Honor Mods“ (řecká a latinská literatura), „Greats“ (řecká a latinská historie i filozofie) i z anglického jazyka. Toho všeho docílil v pětadvaceti letech, přestože byl většinu času sklíčený a napadaly ho morbidní myšlenky. „Někdy si představuji, že jsem starý, úspěšný geniální muž, který právě očekává smrt.“ (Wellman 2000: 78)

V květnu 1926 se Jack poprvé setkal se svým oxfordským kolegou a zapřísáhlým křesťanem J. R. R. Tolkienem. Přes všechny počáteční neshody

a občasnou rivalitu se z Jacka a „Tollerse“ stali dobří přátelé. Jejich ostré výměny názorů byly jedním z jevů, které započaly Lewisovo znovuoobjevování křesťanství. Druhým takovým vlivem, který ho odvedl od ateismu, byla jeho záliba v četbě křesťanské fantasy literatury od George MacDonalda. Toto působení zaznamenal ve své knize *Velký rozvod nebe a pekla*. MacDonaldova díla podle Lewise vedla děti k poezii a fantazii a zároveň byla plná hlubokých významů.

..., a tak jsem mu třesoucím hlasem líčil, co pro mě znamenaly jeho knihy, co všechno mi daly. Pokusil jsem se mu říci, že to mrazivé odpoledne na nádraží v Letterhead, kde jsem poprvé zakoupil výtisk jeho *Fantastů* (to mi tenkrát bylo šestnáct let), pro mě bylo tím, čím byl pro Danteho první pohled na Beatrice. Teď začíná nový život, cítil jsem. Ten nový život však zůstal dlouho jen v mých představách. Teprve pomalu a zdráhavě jsem si začal připouštět, že křesťanská víra je od této představy neoddělitelná. A ještě dlouho jsem zastíral, že to, co mě v MacDonaldových knihách oslovilo, je svatost. (Lewis 2006: 54)

Díky úspěchu jeho nábožensky laděných knih byl roku 1941 požádán, aby promluvil v rádiu BBC, téma jeho první přednášky znělo „Dobro a zlo“. Ohlasy byly natolik kladné, že byl vyzván, aby ve svých hovorech pokračoval i nadále.

Počátek války Lewise inspiroval k sepisování příběhu čtyř dětí, které díky válce opustily Londýn a nastěhovaly se do domu starého profesora. Původně jejich jména zněla Anička, Martin, Růženka a Petr. Lewis začal vzpomínat na své představy z dětství, ve kterých se objevoval faun v zasněženém lese, nesoucí deštník a balíček. O šest let později narazil na několik zajímavých nápadů v nepublikovaném díle svého dřívějšího žáka Rogera Greena a s jeho svolením tyto nápady použil. Čtveřice dětí dostala svá nynější jména a svět Narnie začal ožívat. O Vánocích 1948 byl již příběh hotov, kupodivu se však nesetkal s velkým nadšením jak u jeho vydavatele, tak u Tolkiena, který údajně (srov. Wellman 2000) knihu *Lev, čarodějnice a skříň* nazval „bezcnou míchanicí různých mytologií“.

Roku 1950 se seznámil se spisovatelkou Joy Greshamovou, se kterou se o sedm let později oženil v jejím nemocničním pokoji. Stejně jako Jackova matka,

otec a teta, i Joy umírala na rakovinu. Lewis se nikdy nemodlil silněji. Přestože Joy měla mizivé šance na uzdravení, Lewisovy modlitby byly nejspíš vyslyšeny – její rakovina na pár let polevila. Po smrti Greshamové sepsal Jack deník, ve kterém velmi otevřeně popisoval jeho pocity z manželčiny smrti.

Počátkem června 1961 trápily Lewise zdravotní problémy. Byl mu diagnostikován zánět ledvin, který vyústil v otravu krve. Od té doby jeho zdravotní stav kolísal, dokud lékaři nedošli k diagnóze konečného selhání ledvin. 22. listopadu 1963 Lewis zkolaboval ve své ložnici a zemřel, přesně týden před svými nedožitými 65. narozeninami.

Památka C. S. Lewise je každoročně připomínána 22. listopadu v církevním kalendáři anglikánské církve.

2.2. Christopher Paoliny

Christopher Paolini se narodil 17. listopadu 1983 v Jižní Kalifornii. Kromě několika let strávených na Aljašce žije i nadále na venkovské usedlosti v Montaně se svými rodiči a sestrou Angelou.

Vzdělání mu poskytli rodiče, kteří ho učili doma. Již od malička rád četl, mezi jeho nejoblíbenější knihy patřily *Duna* od F. Roberta, *Jeremy Thatcher*, *Dragon Hatcher* od B. Colvilla, *His Dark Materials* P. Pullmana, *Magician* od R. E. Feista, knihy, *Dragonriders of Pern* od Anne McCaffrey atd.

Častokrát psal krátké povídky a básně, aby co nejvýstižněji vyjádřil své myšlenky. Na jeho představivost a tvůrčí psaní nejvíce působila klasická hudba, především skladby Mahlera, Wagnera a Beethovena.

Už jako malý měl sen napsat knihu a v jedenácti letech přišel první impulz. Zatoužil napsat příběh, který by obsahoval vše, co ho zaujalo v dosud přečtených fantastických románech, a obohatit jej i o své původní myšlenky a nápady. Původně psal jen pro zábavu, ale jakmile si začal pohrávat s myšlenkou o dracích, pustil se do odbornějšího studia jazyka, literatury a tvůrčího psaní. Během měsíce už měl promyšlen děj prvních třech dílů a zakrátko čítal jeho zápisník 600 stran.

Ke vzhledu krajiny Alagaësie inspirovalo Christophera mimo jiné údolí řeky Yellowstone, zasněžené vrcholky a jiné přírodní scenérie v okolí jeho

bydliště. S výjimkou Paoliniho sestry, která byla předlohou pro postavu bylinkářky Angely, mají všechny ostatní postavy údajně původ v autorově mysli.

Sepsání původního konceptu *Eragona* trvalo celý rok. Paolini však nebyl po prvním přečtení ani trochu spokojen, a tak začal vše znovu přepisovat. Po roce se rozhodl dát své dílo přečíst rodičům. Ti byli uneseni kvalitou příběhu natolik, že se jej rozhodli vydat v jejich malém rodinném nakladatelství Paolini International, LLC. Následující rok, zatímco probíhaly ediční práce a tvorba obalu, trávil Christopher svůj volný čas kreslením mapy Alagaësie a dalších obrazových materiálů v knize.

Po zhotovení prvních výtisků o mladém Dračím jezdcí se celá rodina věnovala propagaci knihy. Jejich první prezentace se konaly v místní knihovně a na zdejší střední škole. Oblečen do dobového kostýmu Eragona uskutečnil během roku 2002 přes 135 prezentací v různých knihovnách, knihkupectvích i školách po celých Spojených státech.

Knihu objevil spisovatel Carl Hiassen a doporučil ji svému vydavateli z nakladatelství Knopf Books for Young Readers, který tím získal práva na zveřejnění Eragona. Druhé vydání Eragona vzešlo z nakladatelství Random House v roce 2003. Sice v něm ubylo 20 000 slov, ale získalo nový obal, bylo obohaceno nejen o zdokonalenou mapu přímo od Paoliniho, ale i o přílohu s rozšířeným starověkým jazykem a jeho výslovností.

V listopadu 2011 vyšla ve Spojených státech nejnovější a zároveň závěrečná část tetralogie Odkaz Dračích jezdců, nesoucí název *Inheritance*. Předešlé knihy *Eragon*, *Eldest* i *Brisingr* byly přeloženy do několika jazyků.

3. Analýza projevů zla

Praktická část této bakalářské práce je zaměřena především na analýzu projevů zla, a to v dílech *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* (1950) od C. S. Lewise a *Eragon* (2003) Ch. Paoliniho. V této kapitole bude vytvořen výčet záporných postav a dalších prvků, které představují zlo. Nedílnou součástí bude charakteristika těchto postav, zejména s ohledem na jejich vnitřní vývoj, poněvadž ne vždy existují v dětských příbězích postavy čistě záporné, jejich úloha se může v průběhu vyprávění změnit. Mimo jiné zde bude navrženo případné zničení či náprava dané záporné bytosti.

3.1. Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň

Hlavními hrdiny příběhu jsou čtyři sourozenci (Petr, Zuzana, Edmund a Lucie), kteří jsou za války posláni z Londýna na venkov, kde žijí v domě starého profesora. V jednom z pokojů nacházejí skříň, která je vstupní branou do pohádkové země jménem Narnie.

Děj této knihy není nijak složitý, jelikož patří do rukou i těch nejmenších čtenářů. Přesto, anebo právě proto, klade autor důraz na morální hodnoty a jasně rozlišuje mezi dobrem a zlem. Postavy čelí všelijakým překážkám a jejich rozhodnutí mají vliv na život jejich blízkých i jich samotných. „Lewis věřil, že v Letopisech Narnie je zřetelný rozdíl mezi tím, co je správné, co špatné, rozdíl mezi morálkou a nemorálností, mezi dobrými a špatnými činy“ (Velarde 2005: 19)

V dětství a období raného dospívání Lewise uchvátila mytologie a okultismus. Přestože tomuto literárnímu dílu bývá přisuzován především křesťanský charakter, nalézáme zde i mytologické a pohanské prvky. Svědčí o tom řada různorodých postav s původem v mytologii řecké (fauni, kentauři, minotaurové aj.) a norské (trpaslíci, obři). Dalším znakem je přítomnost Staré magie, jejíž zákony Narnii provází od samého počátku. Za zmínku stojí narnijské posvátné místo – Kamenný stůl. Velká kamenná deska podepřená čtyřmi balvany, do jejíhož povrchu jsou vyryty obrazce a písmena v neznámém jazyce. Právě zde

jsou sepsána základní pravidla Staré magie, zde se konají obětní a vražedné obřady i jiné rituály.

C. S. Lewis byl po většinu svého života zbožným křesťanem, což se samozřejmě velkou mírou odrazilo rovněž v jeho tvorbě. Knihu *Lev, čarodějnice* a skříň lze tedy považovat za alegorii na křesťanskou ideologii. Kupříkladu lidé jsou v díle ztotožnění s biblickou dvojicí Adamem a Evou. Postava lva Aslana reprezentuje Ježíše Krista – všichni k němu vzhlížejí s úctou a bázní, obětuje svůj život pro záchranu jiného člověka a dokonce dojde k jeho zmrtvýchvstání. Vztah mezi ním a Bílou čarodějnici tak připomíná věčný zápas dobra a zla na Zemi.

3.1.1. Bílá čarodějnice

Již z podtitulu knihy je patrné, jakou ústřední zápornou postavu zvolil C. S. Lewis pro tento díl *Letopisů Narnie*. Jedná se o Jadis, známou především jako Bílá čarodějnice, která si svou krutovládou podmanila celou Narnii. Jednou z možných literárních předloh, na které je charakter Bílé čarodějnice založen, může být například Sněhová královna od dánského spisovatele H. Ch. Andersena či Satan z Miltonova *Ztraceného ráje*.

Přízvisko Bílá čarodějnice získala Jadis od obyvatel Narnie, protože v minulosti zmrazila Narnii stoletou zimou. V době své despotické vlády se však sama nechává nazývat honosným titulem „Její císařská Výsost Jadis, královna Narnie, paní na Cair Paravelu, Císařovna Osamělých ostrovů“. Pochází ze světa jménem Charn, do Narnie se tedy dostala až po jejím vzniku a ztělesňuje tak prvotní zlo, které do Narnie proniklo. Její původ je smíšený – z otcovy strany patří k rodu obrů a z matčiny k džinům. Nemá v sobě ani kapku skutečné lidské krve (srov. Lewis 2005), a proto je taky skrz naskrz zlá.

V knize je Jadis představena čtenáři jako velmi vysoká žena zahalená do bílé kožešiny, se zlatou korunou na hlavě a dlouhou zlatou hůlkou v pravici. „Její tvář byla bílá – ne jen bledá, ale bílá jako sníh nebo papír nebo moučkový cukr, až na jasně červená ústa. Byla to krásná tvář, ale pyšná, chladná a přísná“ (Lewis 2005: 39)

Mezi její nezpochybnitelné neřesti patří krutost, pycha, arogance, nespravedlnost, nadřazenost, bojechtivost a posedlost mocí. C. S. Lewis nahlížel

na krutost (srov. Velarde 2005) jako na aspekt morálního zla, které se projevuje jak v mezilidském chování, tak v chování ve vztahu lidí a zvířat. Dále chápal krutost jakožto druh zla parazitující na dobru. Jadis vystavuje krutosti své nepřátele i poskoky, postrádá svědomí, a proto jí nic nestojí v cestě při konání zla. Potřebuje-li, dokáže být okouzlující dokonce pro své nepřátele. Často má sklony ke změnám nálad, v jednu chvíli zvládá být klidná a racionálně uvažující a hned na to se rozzuří. Přestože se prezentuje neobyčejně sebevědomě, při setkání s Aslanem vychází na povrch její zbabělost.

První zmínku o Bílé čarodějnici nalézáme téměř na začátku knihy. Jakmile Lucinka poprvé projde šatní skříní, rázem se ocitá v pohádkovém světě Narnie, kde se seznámí s faunem Tumnusem. Ten má za úkol, stejně jako ostatní narnijská stvoření, přivést své královně každého lidského potomka, kterého v lese potká. Lucinka si však okamžitě získá faunovo srdce, a tak se Tumnus rozhodne neuposlechnut královnin rozkaz, přestože mu hrozí trest odpovídající královnině krutosti.

Nechá mi useknout ocas, uřezat rohy, vytrhat vousy, mávne hůlkou nad mými krásnými rozdvojenými kopýtky a udělá z nich ta příšerná kopýtka vcelku, jako bych byl nějaký ukoptěný kůň. A jestli se opravdu hodně rozzlobí, tak mě změní v kámen a bude ze mě jenom socha fauna v tom jejím strašném domě. (Lewis 2005: 27)

Z jejich rozhovoru se dále dovídáme, že právě Jadis je zodpovědná za nekonečnou zimu, která pokryla celou Narnii a za to, že v zemi nejsou Vánoce. Dětský čtenář si tak snadno utvoří obrázek o královnině zákeřnosti, protože zima bez Vánoc je skutečně tvrdý trest.

Bílá čarodějnice se v příběhu poprvé objevuje až při setkání s Edmundem. Jakmile zjistí, že chlapec je syn Adamův, pozve ho na projížďku do svých saní. Zde se z něj snaží pomocí horkého nápoje, začarovaného tureckého medu a podmanivých slov získat co nejvíc informací o něm a jeho sourozencích, kteří jsou pro ni dle proroctví obrovskou hrozbou. Jadis slíbí Edmundovi, že přivede-li své sourozence na její hrad, udělá z něj prince Narnie a dopřeje mu tolik

tureckého medu, kolik si jen bude přát. Cítí totiž z Edmunda jistou slabost, která by ho mohla popostrčit ke zlu a dopomohla tak uskutečnit její plány. S vidinou tureckého medu a moci Edmund Čarodějnici podléhá a bezmyšlenkovitě se rozhodne všechny zradit. Cestou ke Kamennému stolu, kde měla v plánu Edmunda usmrtit, je už však Bílé čarodějnici jasné, že její moc slábne.

„Tohle není obleva,“ zastavil se náhle trpaslík. „To je jaro. Co budeme dělat? Říkám Vám, že Vaše zima je zničená. To je Aslanovo dílo.“

„Jestli ještě jednou kdokoliv z vás vysloví to jméno,“ řekla varovně Čarodějnice, „bude okamžitě mrtvý.“ (Lewis 2005: 132)

Příchod jara zde symbolizuje první krok k vítězství dobra nad zlem. Končící období kruté a beznadějně zimy střídá jaro přinášející víru a naději. Obelstěná Jadis si tedy vyžádá audienci u Aslana, od kterého požaduje navrácení Edmunda do jejích rukou. „Víš dobře, že každý zrádce náleží dle zákona mně a že za každou zradu mám právo zabít.“ (Lewis 2005: 150) Dle prastaré magie a narnijských zákonů (srov. Lewis 2005) Bílé čarodějnici skutečně propadne životem každý zrádce. Aslan i Jadis vědí, že pokud by jí to bylo nějakým způsobem znemožněno, celá Narnie by byla vyvrácena z kořenů a vyhlazena ohněm a vodou. Proto se Aslan rozhodne pro Edmunda obětovat svůj život. Jadis, která cítí, že Aslanovou smrtí znovu získá nadvládu nad Narnií, si svého triumfu užívá jeho zesměšňováním. Dokonce z radosti zbaví spoutané zvíře jeho největší pýchy – lví hřívy. „Tváří jí škubala a cukala divoká vášeň.“ (Lewis 2005: 165) K vražednému aktu dochází dle tradice na Kamenném stole kamennou dýkou za přítomnosti Jadisiných nadšených přísluhovačů. Přestože se zavraždění Aslana stalo nejkrutějším činem, který kdy Bílá čarodějnice spáchala, její radost netrvala dlouho.

„I když Čarodějnice znala Starou magii, existuje magie ještě starší a o té nevěděla nic. Byla by věděla, že když je místo zrádce zabít někdo, kdo se dobrovolně obětuje a nespáchal žádnou zradu, stůl praskne a sama Smrt začne pracovat obráceně.“ (Lewis 2005: 173)

Vzkříšení mrtvých představuje nejsilnější prvek křesťanské víry. Pro křesťany znamená naději, největší Boží skutek a dar. Aslanovo zmrtvýchvstání je chápáno mimo jiné jako výsada spravedlivých.

Uvažovat o nápravě Bílé čarodějnice je bezpředmětné, jelikož ztělesňuje jedinou skutečně zápornou, tím pádem i nezbytnou postavou celého vyprávění. Nehledě na to, její konec a konec zlých časů v Narnii byl předurčen již ve starém proroctví:

V Cair Paravel až k trůnu znova
pozvedne se krev Adamova,
nastane dobra vláda nová. (Lewis 2005: 89)

Nejsilnější zbraní Čarodějnice byla její kouzelná hůlka, se kterou dokázala zmrazit vše, co ji přišlo do cesty. Edmundovi se ji podařilo ukořistit a zabránit tak dalšímu páchání zla. Aslan se na oslabenou a zaskočenou Jadis vrhl s ohromujícím řevem a ukončil tak vládu jejího teroru. Stejně jako v pohádkách zlo poráží dobro a v křesťanství Bůh poráží Satana, v knize *Lev, čarodějnice, skříň* Aslan poráží Bílou čarodějnici.

Hourihanová uvádí (srov. Hourihan 1997), že v křesťanské nauce jsou ženy zdrojem pokušení počestných mužů a jejich úpadku. Evina morální slabost je považována za původ lidského trápení, poněvadž svým pokoušením přiměla Adama k hříchu. Díky tomu byly ženy po staletí shledávány vinnými, méněcennými, nebezpečnými a úplatnými bytostmi, které si zahrávají se zlem. Alegorické vyobrazení Bílé čarodějnice naznačuje, že C. S. Lewis s velkou pravděpodobností sdílel středověký názor na ženskou moc a sexualitu.

3.1.2. Další záporné postavy

Kromě Bílé čarodějnice v knize negativně figuruje trpaslík – důvěrník a pravá ruka královny. Obloustlý, sotva metr vysoký trpaslík chodí oblečen v kožichu z ledního medvěda. Na hlavě má nasazenou červenou kápi, na jejíž špičce se pohupuje dlouhý zlatý střepec. Jeho plnovous dosahuje takové délky, že mu slouží zároveň jako přikrývka. Trpaslíkova funkce spočívá především v řízení

královských saní. Jadis ho však čas od času pověří i významnějšími úkoly, jako například vyžádat pro ni audienci u Aslana či zabít Edmunda. Trpaslík budí dojem protivného mužíčka, který si dokonce občas dovolí své paní oponovat, přesto jí slouží poslušně a oddaně. O jeho pozdějším osudu v knize zmínka není, ale lze předpokládat, že zahynul v závěrečné bitvě nebo uprchl po smrti Jadis.

Další zápornou postavou, leč méně významnou je Maugrim, kapitán narnijské tajné policie, kterou pro své účely založila Bílá čarodějnice. Tento mohutný šedivý tvor s velikou rudou tlamou má podobu vlka. Jeho zuřivost se projevuje především tím, že se mu naježí chlupy na zádech, vrčí, cvaká svými ostrými zuby a z očí mu šlehají blesky. Oddaně plní příkazy své královny, ten poslední se mu však stane osudným. Po vystopování sourozenců Pevensiových do Aslanova tábora ho totiž zabije Petr v souboji, aby ochránil svou sestru.

Armáda Bílé čarodějnice (srov. Lewis 2005) zahrnovala zlé bytosti všeho druhu: vlky, vlkodlaky, trojhlavé obry, trolly, minotaury, ghúly, skřety, ježibaby, harpyje, inkuby, přízraky, démony, ifríty, lesní muže, jedový lid muchomůrek a duchy zlých stromů. Byli tam i stvoření natolik ohavná a zlá, že se je C. S. Lewis (srov. Lewis 2005) rozhodl raději nepopisovat, jinak by dospělí nejspíš nenechali své děti tuto knihu číst. Z tak obrovského počtu jen malá část přešla na stranu dobra. Zbylí tvorové buď padli v závěrečné bitvě, nebo prchli, jakmile se rozkřikla zvěst o smrti Jadis.

Ještě dlouho dobu se objevovaly zprávy, že tu či tam číhá v lese cosi zlého – tady straší, tam se zabíjí, onde minulý měsíc zahlédli vlkodlaka a jinde se zase povídá něco o ježibabě. Ale nakonec byla všechna ta havěť vyhubena. (Lewis 2005: 194)

3.1.3. Edmund

C. S. Lewis stvořil ve *Lvu, čarodějnici a skříní* jedinou rozporuplnou postavu – Edmunda. Chlapec, jakožto druhý nejmladší, celý život stojí ve stínu prvorozeného Petra, což se nepochybně odráží v jeho povaze a chování.

V první knize *Letopisů Narnie* se Edmund nachází ve věku, kdy má neustále potřebu upoutávat na sebe pozornost. To se mu však příliš nedaří, poněvadž není ani rodinný benjamínek Lucie, ani nejstarší Petr, ke kterému

ostatní sourozenci vzhlížejí. Neuznává autority, zejména v případě svých starších sourozenců, a na čtenáře působí jako protivné, zahořklé a podle dítě plné sarkastických poznámek. Edmund očekává uznání a láká ho být lepší než ostatní. A právě tento pocit mu nabízí Bílá čarodějnice, která ho pomocí lichotek a očarovaného tureckého medu snadno zláká a zmanipuluje. Jinak je ovšem Edmund inteligentní, bystrý a logicky uvažující chlapec.

Edmund vstupuje do světa Narnie jako druhý ze sourozenců, když pronásleduje svou sestru Lucii. Narazí však na Bílou čarodějnici, která z něj mámi potřebné informace o něm a jeho sourozencích. Aby dosáhla svého, snaží se získat si ho horkým nápojem a krabicí tureckého medu. Edmund tedy Bílé čarodějnici vše vypoví, s nadějí, že od ní dostane další porci této laskominy. Nejen že Jadis ví, na co Edmund celou dobu myslí, ona ví dokonce mnohem víc.

Že to byl očarovaný turecký med a že každý, kdo ho jednou ochutná, ho chce víc a víc; ba dokonce, že kdyby měl tu možnost, nacpal by se jím, až by umřel. (Lewis 2005: 44)

Probudila v něm zlo neprozíravé a nenasytné, které se projevuje snadnou úplatností a zkorumpovatelností. Pod příslibem dalšího tureckého medu Jadis Edmunda přesvědčuje, že až dovede svého bratra a sestry na její hrad, učiní ho mimo jiné princem, či snad dokonce králem celé Narnie. „Obličej měl celý rudý, pusy i prsty ulepené. Nevypadal ani chytře, ani hezky, ať si královna říkala, co chtěla.“ (Lewis 2005: 46) Edmund sice nechápe, proč zrovna *oni* jsou pro královnu natolik důležití, ale představa že bude jednou králem této země a předčí tak svého bratra mu nedá spát. Po návratu šatní skříní Lucie nadšeně běží říct zbylým sourozencům, že Edmund může potvrdit skutečnou existenci Narnie. C. S. Lewis považuje (srov. Lewis 2005) tento okamžik za jeden nejošklivější v celém příběhu, a to proto, že se Edmund zlomyslně rozhodne Lucinku zradit. Když však vyjde najevo, že měla Lucinka celou dobu pravdu, Edmund je natolik plný zlosti a omámený královninými sliby, že své sourozence zradí znovu. Cestou na královnin hrad se uklidňuje tím, že Bílá čarodějnice je na něj stejně mnohem hodnější než všichni jeho sourozenci, i když v hloubi duše ví, jak zlá a krutá Jadis

umí být. Edmund Petra nenávidí, jako by to snad byla jeho vina, ale při shledání s Čarodějnici začne konečně přemýšlet nad sebou samým.

Přestože se Edmund v průběhu příběhu dopouští několika podlých činů vůči svým blízkým i ostatním narnijským obyvatelům, není skrz na skrz zlý a zpytování svědomí na sebe tudíž nenechává dlouho čekat.

„Vše, co si namlouval, aby sám sebe přesvědčil, že je dobrá a laskavá a že její strana je ta správná, mu teď připadalo hloupé. Byl by dal všechno na světě za to, aby se setkal s ostatními – dokonce i s Petrem.“ (Lewis 2005: 123)

Na všechno je pozdě – Jadis ho má plně ve své moci. Edmund musí nečinně přihlížet, jak Čarodějnice nechává zkamenět snídající skupinku narnijských tvorů. Dle královny se totiž provinili obžerstvím, plýtváním a marnotratností. „Edmundovi bylo poprvé za celý příběh líto někoho jiného než sebe.“ (Lewis 2005: 126) Jakmile je Edmund osvobozen Aslanovým lidem, Aslan ani sourozenci ho za nic neodsuzují, poněvadž vědí, že Edmunda už jeho vina tíží dostatečně. Petr dokonce sám zpytuje svědomí ohledně chování k Edmundovi. „Byla to zčásti moje vina, Aslane. Zlobil jsem se na něj a myslím, že jsem ho tím trochu postrčil ke zlu.“ (Lewis 2005: 137)

O to větší má nyní Edmund elán přidat se na stranu dobra a bojovat za svou rodinu, za Narnii a především za svou čest ve finální bitvě s armádou Bílé čarodějnice. Pro oslabení Jadis bylo nejprve zapotřebí připravit ji o její kouzelnou hůlku, kterou používala k likvidaci svých nepřátel. To se Edmundovi podařilo, protože jako jediný neútočil na Čarodějnici, ale moudře si zvolil za svůj cíl její největší zbraň. Zamezil tím dalšímu šíření zla, zajistil Aslanově armádě naději a svým způsobem si odčinil vše, co doposud v příběhu napáchal. Po překonání všech nástrah i sebe samého dobro vítězí a z Edmunda se stává moudrý a milující král.

Edmundův charakter zpočátku nese známky lidské krutosti, ta ovšem v podání dítěte nemá takovou vážnost jako krutost Bílé čarodějnice. Co je ale důležitější, ze zrádce se stal zrádce, který lituje svých činů a žádá pokání. Autor opět poukazuje na důležitý prvek křesťanské víry – spásu a možnost nápravy.

3.1.4. Edmund vs. smrtelný hřích

Dr. Don W. King se domnívá (srov. King 1984), že objevil jistý vztah mezi sedmi smrtelnými hříchy a sedmidílným cyklem *Letopisy Narnie*. Dle Kinga (srov. King 1984) Lewis čerpá ze soupisu smrtelných hříchů zkompletovaného Řehořem Velikým: superbia (pýcha), avaritia (lakota), luxuria (přepych, později chtíč), invidia (závist), gula (obžerství), ira (zlost) a jako poslední acedia (lenost).

S podtitulem *Lev, čarodějnice a skříň* souvisí hřích zvaný obžerství. V knize *K jádru křesťanství* se Lewis věnuje spíše pojmu střídmost, opaku obžerství. Střídmost podle Lewise znamená „... znát správnou míru a nepřekračovat ji“ (Lewis 1993: 58). Obžerství by se tedy dalo vysvětlit jako neodhadnutí či překročení jisté míry.

Obžerství v tomto příběhu ztělesňuje právě Edmund. Přestože na první pohled může vypadat, že je zde obžerstvím myšlena Edmundova slabost pro turecký med a jeho touha chtít ho stále víc, jedná se spíše o jakousi všeobecnou nenasytost či chamtivost, která může mít nedozírné důsledky. Nebýt Edmundovy nenasatné touhy po tureckém medu, po moci a po získání pozornosti ostatních, nedošlo by k Aslanově smrti. Každý ze smrtelných hříchů, včetně obžerství, má své následky, na což se Lewis snažil poukázat dětem srozumitelnou formou.

3.2. Eragon

Jak již napovídá název kapitoly, příběh vypráví o chudém vesnickém chlapci jménem Eragon. Jeho život se změní v okamžiku, kdy v lese nalezne nablýskaný modrý kámen, který není ve skutečnosti nic jiného, než vejce, z něhož se vylíhne dračí mládě. Eragon, v doprovodu svého draka Safiry a učitele Broma, opouští vesnici a vydává se vstříc svému osudu – vystopovat vrahy svého strýce, stát se Dračím jezdcem a oprostit království od krutovlády krále Galbatorixe.

Kniha *Eragon* je prvním dílem tetralogie *Odkaz Dračích jezdců* Christophera Paoliniho. Téma draků a Dračích jezdců bylo v žánru fantasy literatury zpracováno již mnohokrát. Tímto má Eragon nejbližší k cyklu fantasy povídek *Drakeni z Pernu* autorky Ann McCaffrey. Stejně jako Paolini, i ona

vytvořila fiktivní svět, který obývají barevná okřídlená stvoření – draci. V obou literárních dílech mají draci neobyčejné schopnosti, mezi které patří například dorozumívání prostřednictvím mentální telepatie.

Dle názoru amerického kritika Adama Gopnika autor Eragona až příliš čerpá z Tolkienova *Pána prstenů* (srov. Gopnik 2011). Popis elfů a trpaslíků obou autorů se od sebe téměř neliší. Stejně jako vládce Galbatorix nápadně připomíná Tolkienovu postavu Saurona, je zde patrná i souvislost mezi jmény Eragon a Aragorn. Přesto, s přihlédnutím k věku autora, se jedná o propracované dílo, které si našlo cestu k mnoha čtenářům po celém světě.

3.2.1. Galbatorix

Galbatorix je nejzápornější postavou *Odkazu Dračích jezdců*. Přestože v prvním díle nefiguruje, o jeho minulosti i nástupu na trůn se dozvídáme pomocí ostatních literárních postav, zejména od bývalého Dračího jezdce a Eragonova učitele Broma.

Galbatorix se narodil v době, kdy měli Dračí jezdcí největší moc. Jako každý budoucí Jezdec musel ve svých deseti letech podstoupit zkoušku, aby mohl projít samotným výcvikem. Svými dovednostmi, silou a bystrou myslí vynikal nad všemi ostatními, a tak ho Jezdci bez váhání přijali mezi sebe. Netrvalo dlouho a Galbatorix se i přes veškerá varování ostatních propracoval mezi přední Jezdce. Jednoho dne byli Jezdci napadeni na území urgálů (urgalové viz kapitola 3.2.3), kde padlo mnoho z nich i se svými draky, včetně Galbatorixovy dračice. „Neuměl ji zachránit a ona mu zemřela v náručí. A tak bylo zaseto semínko jeho šílenství.“ (Paolini 2009: 43) Zdrčen svou ztrátou, toulal se pustinou a toužil po smrti, dokud ho nenapadlo, že by mu Jezdci mohli dát nového draka. Tato troufalost Jezdce pohoršila a ukázala Galbatorixovu pravou tvář. Jakmile přišel o veškeré naděje, začal plánovat svou pomstu. Mezi Jezdci si našel spojence, kterého pomocí temné magie poštvál proti ostatním. Jakmile splnil svůj úkol, Galbatorix jej brutálně zavraždil. U tohoto hrůzného činu byl však přistižen staršími Jezdci, a tak raději uprchl. Léta se úspěšně skrýval před pátráním Jezdců, ale i to po čase ustalo. Jednoho dne došlo k osudovému setkání s mladým Jezdcem Morzanem, s jehož pomocí ukradl v pevnosti Urû'baen dračí mládě. Jakmile naučil svého učedníka

vše o temné a zakázané magii, vystoupil na veřejnost s ním i se svým novým drakem Šruikanem. Čím více Jezdců zabili, tím byli silnější. Dvanáct Jezdců toužících po moci se k nim přidalo, ostatní podlehl. Už ani elfové neměli pražádné šance a byli donuceni se stáhnout do svých úkrytů.

„Pouze Vrael, vůdce Jezdců, se dokázal Galbatorixovi a Křivopřísežníkům vzepřít. Když spolu bojovali, Galbatorix kopnul Vraela do rozkroku. Touto zákeřnou ranou získal nad protivníkem převahu a setnul mu hlavu planoucím mečem. Pak, když mu moc vstoupila do žil, se Galbatorix prohlásil králem celé Alagaësie.“ (Paolini 2009: 45)

Z předešlých výpovědí lze Galbatorixovu povahu popsat vlastnostmi jako pýcha, arogance a nadřazenost. Jeho lehkomyšlnost se projevila především v okamžiku, kdy přecenil své síly a přišel o svého draka. Po této tragické události se nacházel na pokraji šílenství, které se později naučil skrývat pod slupkou laskavého muže.

Mezi Galbatorixovy vlohy patří, kromě mistrného ovládání temných kouzel, vysoký stupeň inteligence a znamenitá schopnost manipulace. Chce-li získat něčí důvěru, působí neobyčejně přesvědčivě a charismaticky, přestože ve skutečnosti je zuřivý, nelítostný, nebezpečný a strach nahánějící člověk. „Jeho slova byla podmanivá, úlisná jako had šeptající pozlacené lži. Nikdy jsem neslyšel přesvědčivějšího a děsivějšího muže.“ (Paolini 2009: 378)

Jeho fyzický vzhled není prozatím známý, jediným poznatkem o jeho vzezření jsou černé oči a podmanivý hlas.

Král Galbatorix je bezpochyby nejmocnější osobou celé Alagaësie a jeho neomezená moc se zvětšuje každým rokem. U natolik posedlého člověka, který se neštítí pro svoje účely ničit a zabíjet, ani nelze očekávat jakoukoliv možnost nápravy.

Jelikož Galbatorix ztělesňuje nejzápornější postavu *Odkazu Dračích jezdců*, popis jeho zničení umístil autor až na samotný závěr tetralogie. O to víc je s podivem, jak stručně a ne příliš nápaditě si Paolini s Galbatorixovým koncem poradil (viz *Inheritance*).

3.2.2. Durza

Ústřední záporná postava, která v *Eragonovi*, na rozdíl od Galbatorixe, fyzicky vystupuje, se jmenuje Durza. Durza je Stín ve službách krále. Dříve byl však obyčejný chlapec jménem Carsaib, žijící kočovným životem. Po zavraždění jeho rodičů se stahuje hluboko do pouště, kde ho najde starý černokněžník. Naučí ho tu nejčernější magii, která je na Carsaiba až příliš silná a nakonec se obrátí proti němu. Duchové se zmocní jeho duše i těla, dovolávají se nového jména a přesně v ten moment se z Carsaiba stává Stín Durza.

Paolini definuje Stín (srov. Paolini 2009) jako čaroděje, který k naplňování svých záměrů používá duchy.

„Obyčejní černokněžníci jsou obyčejní, nic víc – ani lepší, ani horší než my ostatní. Užívají své kouzelné síly, aby ovládali duchy a jejich síly. Jenže Stínové se této vlády vzdávají ve snaze získat větší moc a dovolují, aby jejich tělo ovládali duchové.“ (Paolini 2009: 421)

Právě Durza naučil krále vše o černé magii, což jim významně pomohlo v boji proti Jezdcům. Galbatorixova kouzla byla však mocnější, a nejspíš proto zůstává Stín jeho věrným služebníkem.

S Durzou se čtenář seznámí již v úvodní kapitole, kde se mu nezdaří připravit elfku Aryu o dračí vejce. Ta ho právě včas teleportuje do bezpečí ještě před Stínovým smrtelným útokem na její spolčníky. S Eragonem a jeho spolčníkem Murtaghem se Durza střetne při vysvobození Aryy. Na otázku ohledně Eragonova pravého jména (srov. Paolini 2009) mu chlapec odpoví „Du Súdavar Freohr“, což v překladu z Paoliniho starověkého jazyka znamená „Smrt Stínů“.

Podle autorova popisu (srov. Paolini 2009) vypadá Durza jako téměř člověk, až na špičaté zuby, mrtvolně bledou tvář, vínově červené oči a temně rudé vlasy. Je mnohokrát silnější než jakýkoliv obyčejný smrtelník a svou vysokou štíhlou postavu nosí obvykle zahalenou v plášti ze sobolí kůže.

Mezi typické znaky Stínů patří fyzické schopnosti jako nadpřirozená síla, rychlost a vytrvalost, dále se mohou pyšnit neobyčejně vyspělým smyslovým

vnímáním. Durzovy osobnostní rysy zahrnují přehnané sebevědomí, škodolibou radost a zesměšňování. Durza je však známý především svou vznětlivou povahou a mimořádnou krutostí. „I ve svém zmateném stavu věděl, že přítomnost Stína znamená, že v zemi panuje zlo. Kdekoliv se objevil, zůstaly po něm potoky krve.“ (Paolini 2009: 291) V knize lze najít náznaky Durzovy vzpurnosti a předstírané oddanosti vůči králi. Pádnými argumenty se snaží dostat Eragona na svou stranu, svrhnout tak Galbatorixe z trůnu a sám se stát vládcem Alagaësie.

„... udělal bys dobře, kdyby sis rozmyslel, komu bys raději sloužil: Jezdci, který zradil tvůj vlastní řád, nebo člověku, jako jsem já, i když zasvěcenému do tajemných umění. Až přijde čas volby, nebude žádná střední cesta.“ (Paolini 2009: 294)

Stín ovládaný zlými duchy nejeví žádné známky nápravy, ba naopak, kdyby měl v příběhu větší prostor, jistě by napáchal zla mnohem víc. „Problém je, že jakmile jednou Stín vznikne, je hrozně obtížné ho zabít.“ (Paolini 2009: 421) Tuto neuvěřitelnou odolnost vůči bolesti a smrti poznal Eragon na vlastní oči. Murtaghovy šípy zasáhly Durzu do ramene a přímo mezi oči (srov. Paolini 2009), Stín zasténal a jeho kůže zešedla. Kolem Durzy se utvořil mlžný opar, který se spolu s ním zničehonic rozplynul. Přestože si všichni zúčastnění mysleli, že to byl kouzelníkův konec, byli na omylu. Stín může být totiž zabit pouze jediným způsobem, a to bodnutím přímo do srdce. V závěrečném souboji má Stín nad Eragonem značnou převahu, chlapec však využije moment jeho nepozornosti a zasáhne ho svým mečem rovnou do srdce.

„Durzova kůže zprůhledněla. Pod ní nebylo maso ani kosti, ale jen vířivé temné obrazy. Když temnota uvnitř něj začala pulsovat a roztrhla mu pokožku, rozječel se ještě hlasitěji. S posledním výkřikem se Durza roztrhl od hlavy k patě a vypustil temné síly, které se rozdělily na tři části a propluly tronjheimskými zdmi. Stín byl pryč.“ (Paolini 2009: 471)

3.2.3. Další záporné postavy

V úvodním díle *Odkazu Dračích jezdců* vystupují hned tři různé rasy nepřátelských stvoření. První z nich jsou vražední urglové. „Ti, kdo milují bolest a utrpení druhých. Mají mnoho tváří a převleků, ale všichni mají jedno jméno: zlo.“ (Paolini 2009: 134) Autor popisuje tyto nestvůry (srov. Paolini 2009) jako postavy vysoké, širší než dveře a páchnoucí po zkaženém mase. Mají šedivou kůži, žlutá prasečí očka a jejich ústa vyplňují obrovské tesáky. Svalnaté tělo zakrývá malý krunýř a směrem od spánků se jim kroubí beraní rohy. V ruce třímají krátký meč a černě pomalovaný železný štít.

Urglové, hnáni touhou po krvi, pronásledovali elfy přes moře, až se dostali do země Alagaësie. Svými činy se rázem stali terčem a úhlavním nepřítelem Dračích jezdců. Jelikož zapříčinili smrt Galbatorixova draka, seslal na ně Durza kletbu zavazující je ke službě králi. Po Durzově smrti kouzlo ovládající a sjednocující urgaly přestalo účinkovat. Urglové byli natolik zmatení, že začali útočit sami proti sobě. Většina se pobila navzájem, zbylí byli pronásledováni.

Kullové jsou nejvyšší a nejsilnější zástupci z řad urgálů. Říká se jim urgalská elita (srov. Paolini 2009), poněvadž ke zneškodnění jednoho Kulla by bylo zapotřebí minimálně pěti silných mužů. Koně je neunesou, proto jsou zvyklí chodit pěšky či běžet klidně celé dny, aniž by se unavili. Své jeskyně však opouštějí jen v případě, že jdou do války.

Zástupci poslední, neméně obludné skupiny se nazývají ra'zakové. Objevili se, až když se Galbatorix chopil vlády v Alagaësii, do té doby byli lidem neznámí. Ani Brom netuší (srov. Paolini 2009), zda ra'zak je skutečné jméno jejich rasy, nebo si tak prostě jen chtějí říkat. Galbatorix na ně zřejmě narazil v době, kdy se všemožně ukrýval před zrazenými Jezdci, a podařilo se mu získat je na svou stranu. Ra'zakové nejsou lidé, ani neovládají kouzla, jsou to Galbatorixovi hledači draků.

„Zdalo se, že má něco jako zobák a černé oči veliké jako pěst, přesto dokážou mluvit naší řečí. Zbytek těla je stejně ohavný, proto se pořád zahalují do plášťů, bez ohledu na počasí.“ (Paolini 2009: 109)

Údajně jsou tato Istivá a podlá stvoření (srov. Paolini 2009) silnější než kterýkoliv muž a schopní vyskočit do neuvěřitelné výšky. Pokud to jde, vyhýbají se dennímu světlu, ani tak je ovšem při plnění úkolu nic nezastaví.

3.2.4. Dračí jezdci

Svět Dračích jezdců lze přirovnat k rytířskému kultu. Jejich hlavním posláním bylo čestně a statečně chránit zemi a nezneužívat svou sílu a moc v jiném zájmu než v zájmu dobra. Každý z Jezdců měl sílu několika mužů a jejich schopnosti boje byly nedostižné. Paolini udává (srov. Paolini 2009), že původně měli Jezdci sloužit jako zprostředkovatelé komunikace mezi zneprátenými elfy a draky. Časem však všichni pochopili jejich důležitost, a Jezdci tak postupně získávali větší kompetence. Stávali se z nich mimo jiné význační léčitelé, učenci a mágové. V době své největší slávy měli moc větší než jakýkoliv král. Jezdci představovali zlatou éru Alagaësie – udržovali mír, stavěli věžatá města a podporovali dobré vztahy s elfy i trpaslíky.

Po tisíce let země prosperovala a lidem se vedlo dobře. To se ale změnilo Galbatorixovou zradou a nástupem k moci (viz kapitola 3.2.1.). Kromě Morzana se k němu přidalo dvanáct dalších pomstychtivých Jezdců, kteří tímto dali vzniknout ničivému uskupení zvanému Třináct Křivopřísežných. Před Galbatorixem nebylo možné nic utajit (srov. Paolini 2009) – znal jejich způsob boje, intriky i všechny jejich myšlenky. Přesto Křivopřísežníků ubývalo, až byl Galbatorix jediný, kdo z nich zůstal naživu. „Křivopřísežníci zemřeli nejružnějšími způsoby: sebevraždou, přepadením, nadměrným kouzlením, ale většinou to byla práce Vardenů.“ (Paolini 2009, 376) Prvním a posledním z Třinácti byl Morzan, otec Murtagha – silný na těle, ale poněkud slabý na duchu (srov. Paolini 2009).

3.2.5. Draci

Draci jsou nejspornějšími postavami Paoliniho tetralogie. Přestože hlavní protagonistka tohoto druhu, dračice Safira, bojuje po boku hlavního hrdiny Eragona za stranu dobra, z průběžného vyprávění se dozvídáme, že ne každý drak zastává takový postoj.

Draci patří mezi tři původní rasy obyvatel Alagaësie. Jejich historie je úzce spjata s národem elfů. Ti totiž zpočátku považovali draky za obyčejná zvířata (srov. Paolini 2009). Jednoho dne nerozvážný elf ulovil draka, jako by byl pouze lovná zvěř. Draky to pobouřilo natolik, že se mladíkovi pomstili, čímž vypukla pětiletá krvavá válka.

„Draci se spojili a napadli celý elfský národ. Elfové byli tímto obrovským nedorozuměním zdrceni a snažili se ukončit nepřátelství, ale nedokázali najít způsob, jak se s draky dorozumět.“ (Paolini 2009: 59)

Toto násilné období ukončil až mladičký elf, shodou okolností také jménem Eragon, který našel opuštěné dračí vejce. Pečoval o něj a vychoval z něj přátelského draka. Když drak dostatečně vyrostl, stali se prostředníky mezi oběma znesvářenými tábory a ponoukali je k soužití v míru. Jako prevenci dalšího válčení se obě strany dohodly, že musí nevyhnutelně určit Dračího jezdce. Draci jim svěřili do opatrovnictví několik svých vajec a éra Dračích jezdců vypukla.

Galbatorixovo následné svržení a zabíjení Jezdců mělo za důsledek mimo jiné i zmasakrování jejich draků. Tato stvoření byla pro něj nadmíru nebezpečná a až příliš ohrožovala jeho plány.

„Galbatorix ušetřil ty draky, kteří přistoupili na to, že se dají do jeho služeb, ale pouze zvrácení draci Křivopřísežníků podporovali jeho potrhlosti. Pokud jsou nějakí draci kromě Šruikana ještě naživu, skrývají se, aby je království nikdy nenašlo.“ (Paolini 2009: 61)

Když však zjistil, že se Eragonovi vylíhla Safíra, zatoužil po ní, poněvadž byla pravděpodobně poslední žijící dračí samičkou. Představovala pro něj tedy jedinou možnost obnovy dračí rasy, kterou by si vychoval dle svých potřeb.

Dle Greshové se Paoliniho draci podobají spíše západnímu typu draků (srov. Greshová 2007), jsou hadovití, s lehce zahnutými rohy; jazyk i křehká křídla mají pokrytý ostny a z tlamy jim mírně vyčnívají bílé obří tesáky. Jejich přednostmi jsou jasné oči a blýskavé šupiny v různých barevných variantách, kupříkladu Safířiny oči a šupiny jsou v odstínech safírově modré. Podle Broma

(srov. Paolini 2009) mohou draci dosahovat velikosti domu, ale klidně i mnohem větší. Oheň dokážou draci vyšlehávat až v dospělosti, a přestože neumí kouzlit, mají jakousi zvláštní moc.

„Dějí se kolem nich podivné, tajemné věci, které jsou kdekoliv jinde nemožné. I když se Jezdci věnují drakům po staletí, nikdy úplně nepoznali všechny jejich schopnosti. Někteří říkají, že dokonce sami draci neznají plný rozsah svých schopností. Jsou spojeni s touto zemí způsobem, který jim umožňuje zdolávat ohromné překážky.“ (Paolini 2009: 108)

Dračí samičky jsou oproti samečkům považovány za agresivnější, silnější, ale také pyšnější a marnivější. Eragonova Safira je velmi moudrá a citlivá, vždy dokáže svého Jezdce utěšit a povzbudit, zkrátka za ním stojí za každé situace. Mezi drakem a Jezdcem vniká již ve fázi dračího zárodku velmi silné citové pouto, drak si dokonce podvědomě vybírá, komu se vylíhne. Již od vylíhnutí se mezi nimi prohlubuje schopnost telepatického dorozumívání. Jezdec může žít bez draka, ale drak bez Jezdce ne, a proto se ho snaží chránit za každé situace. „Dělala jsem, oč jsi mě požádal, protože jsem předpokládala, že je to více méně přiměřené.“ (Paolini 2009, 235) Z těchto Safířiných slov lze sice vyvodit naprostou oddanost vůči Eragonovi. Její loajálnost ale zároveň demonstruje, jaký dopad mohou mít Jezdcova nerozvážná rozhodnutí. Je zde tedy patrný jistý relativismus, který se svým způsobem odvíjí od výchovy. Na jedné straně máme vesměs přátelskou dračí hrdinku Safiru vedenou dobrosrdečným Jezdcem a na straně druhé krvelačné dračí bestie pod velením krutovládce a jeho přísluhovačů. Jedná-li Jezdec v zájmu dobra a vychovává k dobru i svého draka, drak si vštípí stejné morální hodnoty a časem dokáže sám rozlišovat, co je dobré a co špatné. Inklinuje-li však Jezdec vlastníci draka ke zlu, jeho drak ho pokorně následuje.

Závěr

Hlavní náplní této bakalářské práce bylo charakterizovat zlo a jeho pojetí, nejprve v rámci širšího literárního kontextu, následně ve vybraných dílech fantastické literatury. V následujících odstavcích budou shrnuty jednotlivé kapitoly a další domněnky z nich vyplývající.

Úvodní kapitola si kladla za cíl definovat pojem zlo, což se ukázalo poněkud nelehkým úkolem. Obecně se dá říci, že zlo je nedostatkem dobra a zahrnuje vše, co způsobuje utrpení. Zároveň s sebou nese negativní následky, mezi které může patřit například závist, zloba či smrt. Mnoho odborníků se shoduje na názoru, že za zlo v nás i ve světě jsme plně zodpovědní my, lidé. Na zlo můžeme nahlížet z úhlu filozofického, etického a náboženského. Filozofie nabízí hned několik pohledů na danou problematiku. Vymezuje zlo metafyzické, které spočívá v hledání jeho podstaty, dále fyzické či přirozené, pocházející z přírodních procesů a nakonec zlo morální, související s otázkou viny a svědomí. Z hlediska etiky není mravní zlo v souladu s naším svědomím, odporuje mu. Filozofický i etický aspekt zla je úzce spojen s podstatou relativismu, poněvadž morální standardy jsou značně ovlivněny různými společenskými i individuálními faktory.

Nikdy v historii nebylo napácháno tolik zla jako ve jménu moci a náboženství. Protiklad dobra a zla hraje odjakživa klíčovou roli v rozličných světových kulturách a jejich náboženstvích. Důkazem mohou být postavy zosobňující tento dualismus, kupříkladu Bůh a Satan v křesťanské víře, či bůh krásy a války v pohanské mytologii. Díky náboženské a etnické pestrosti má ztělesněné zlo nespočet synonym, jmenovitě Antikrist, Lucifer, Belzebub, Loki, Ahriman atd. Zatímco pohanská nauka uctívá jakousi vyšší moc, která zabráňuje chaosu a trestá viníky, monoteistická náboženství uznávají božskou podstatu tvořenou jediným Bohem. Křesťanství nazývá prototyp zla hříchem. Hřích si však viník pod pohrůžkou pekla může odčinit modlitbou či zpovědí. Možnost vykoupení, nápravy a posmrtného ráje symbolizuje hlavní ideu křesťanství.

Do literatury se téma zla promítá již od počátků písemnictví. Zmínky o zlu nacházíme v lidové slovesnosti, mýtech a bájích, náboženských, filozofických

a vědeckých spisech, ale i v umělecké literatuře. Zde má zlo většinou formu záporného hrdiny, který bývá od ostatních literárních postav odlišen vzhledově, povahově i emočně. Zejména v literatuře pro děti a mládež se klade důraz na jména postav, obzvláště těch záporných.

Následující kapitola se věnuje dvěma autorům, kteří znamenají jistý mezník v oblasti dětské literatury. Prvním z nich je Clive Staples Lewis, který spolu s přítelem Tolkienem významně obohatil toto literární odvětví o prvky fantasy. Lewisova profesní stránka se prakticky po celý život velmi úzce prolínala se stránkou soukromou. Od malička byl okouzlen severskou mytologií a překypoval fantazií, kterou již tehdy dokázal zručně přenést na papír. Jeho náboženské přesvědčení kolísalo mezi křesťanstvím, okultismem a ateismem, až nakonec dospělo k pevné křesťanské víře, díky níž se stal známým po celém světě. Christophera Paoliniho jsem zvolila jako určitý Lewisův protipól. Na jedné straně vzdělaný a životem zocelený padesátiletý profesor stojící u zrodu fantasy, na straně druhé nezkušený patnáctiletý mladík vyrůstající na knihách s fantasy tematikou. Dalším patrným rozdílem je vliv a podpora rodiny, kterou Lewis, na rozdíl od Paoliniho, celý život postrádal. Oba dva autory spojuje inspirace imaginárními světy, dobrodružnou prózou a pohádkovými motivy, mezi nimiž nesmí chybět zlo.

Převážnou část této bakalářské práce zaujímá analýza projevů zla ve stěžejních dílech Lewise a Paoliniho. Pohádkový příběh *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* je založen na konfrontaci reálného a fantastického světa. V knize se mísí křesťanská mystika s mytologickými prvky, křesťanský charakter ovšem převládá. Důkazem jsou všudypřítomné alegorie na křesťanskou ideologii, kupříkladu lidé jsou v knize ztotožňováni s Adamem a Evou, prvními bytostmi lidské rasy. Autor zde podhaluje vlastnost lidem typickou - slabost. Stejně jako Eva podlehne a utrhe zakázaný plod ze stromu poznání, Edmund se nechá lehce zlákat Bílou čarodějnici ke hříchu a zradě svých nejbližších. Stává se tak částečně zápornou postavou příběhu, která svádí největší vnitřní boj a která nakonec dokáže přemoci zlo uvnitř sebe.

Čisté zlo v příběhu ztělesňuje Bílá čarodějnice, na povrchu krásná, uvnitř naskrz zlá. Lewis ji vyobrazil jako alegorii Satana, protipól Aslana, který

symbolizuje Ježíše Krista. Jadisíným nejtypičtějším charakterovým rysem je krutost, která nezná hranic. Na první pohled ji nic nemůže zastavit, mávnutím své kouzelné hůlky dokáže ze všeho živého učinit neživé. Má kolem sebe pouze pár nejvěrnějších služebníků, kteří jsou ochotni plnit její nemilosrdné rozkazy. Jadis nevykazuje známky lítosti ani nápravy, a proto je po zásluze potrestána.

Domnívám se, že kromě smrtelného hříchu obžerství, kterým se Edmund provinil, je možno spatřit další skrytý motiv zla - válku. Lewis, který sám v mládí bojoval v první světové válce a zažil hrůzy druhé světové války, si o zlu jistě utvořil svou vlastní představu. Zřejmě proto jsou do příběhu zasazeny nálety na Londýn, díky nimž jsou děti poslány do bezpečí ke starému profesorovi. Zdá se, jako by se sám autor pokoušel oprostít od války i jejích negativních důsledků a hledal útočiště v imaginárním světě Narnie.

Neutuchající zájem o folklor a mýty dosvědčuje Paoliniho prvotina *Eragon*. Pomineme-li však autorův věk a propracovanost díla, nevnesl Paolini do světa fantasy literatury žádný nový prvek, což mu bývá často vyčítáno. Nicméně za zmínku jistě stojí jeho precizní práce s jazykem a smysl pro detail, podobnost jména Eragon s anglickým slovem „dragon“ dokresluje symbiotický vztah Jezdce Eragona a jeho dračice Safiry.

Zatímco ve *Lvu, čarodějnicí a skříní* figurovala jediná ústřední záporná postava, v knize *Eragon* lze zvažovat minimálně dvě. Galbatorix, bývalý Dračí jezdec a samozvaný král ocitající se na prahu šílenství, zhmotňuje zlo v průběhu celé tetralogie. Pro první díl je zásadnější postava Stína Durzy. Jako bytost dobrovolně ovládaná zlými duchy a téměř nezničitelná představuje prototyp zla ve fantasy literatuře. Z vedlejších postav vynikajících svou krutostí a nemilosrdností začlenil Paolini do děje urgaly, kully a ra'zaky, kteří popisem nápadně připomínají zlá stvoření z Tolkienovy trilogie.

Na draky a Dračí jezdce je možné v příběhu nahlížet jako na sporné postavy stojící na pomezí dobra a zla. Ačkoliv byli v minulosti Jezdci všestranně nadanými lidmi, jejichž úkolem bylo udržovat mír v zemi a jednat v zájmu dobra, lidská slabost se objevila i mezi nimi. Touha po absolutní moci, pomsta a krveprolití přivedla Jezdce k jejich zániku. Spolu s Dračími jezdci končí éra draků, které lze díky jejich vlastnostem připodobnit k duši Jezdce. Kromě

telepatických schopností draci vynikají svou krásou, inteligencí a loajálností vůči svému pánovi. Paoliniho draci se zcela neztotožňují s evropskou představou o samotářských krvelačných šelmách, vykazují i známky asijských draků, kteří jsou v Číně považováni za symbol moci.

Závěrem bych měla na základě předchozího rozboru a interpretace zhodnotit, jakou roli hraje zlo v dětské literatuře. Zlo v knihách učí děti rozlišovat mezi dobrem a zlem, vyvarovat se mu a odnést si nějaké morální poučení. Přestože se se zlem pojí další negativní vlastnosti a následky, bez zla by ani samotné dobro nemělo smysl. Existence zla je tedy nejen v literatuře, ale i ve všedním životě naprosto nezbytná.

Summary

This bachelor thesis deals with the theme of evil. The aim of this study is the description of evil, at first in the wider literary context, afterwards in chosen the works of children's and fantasy literature.

The first task of this literary analysis was to define the term evil. Generally, the word evil means the lack of the good and includes everything painful what causes suffering. The good/evil encounter is the simplest form of the dualism. The concept of evil is depicted by the philosophical, ethical, religious and literary point of view.

This thesis reveals a personal life of chosen authors Clive Staples Lewis and Christopher Paolini. There is an obvious difference between both authors; on the one hand there is a life-strengthened professor in his fifties who was at the beginning of the fantasy era, on the other hand inexperienced young man who has grown up on fantasy books. Both authors were inspired by imaginary worlds and other fairytales motives, e.g. evil.

The major part of this study consist of the practical analysis of evil in works *The Chronicles of Narnia: The Lion, the Witch and the Wardrobe* (1950) and *Eragon* (2003). *The Lion, the Witch and the Wardrobe* is a mixture of mythological and Christian ideas and allegories. The White Witch is the epitome of pure evil and cruelty. In the story can be found several motives concealed, e.g. the war or the sin of gluttony. The *Eragon* is often compared to other fantasy writings, especially with *The Lord of the Rings*. Main evil protagonists are represented by the ruler Galbatorix and the Shade called Durza. Dragons and Dragon Riders are considered to be controversial characters. Dragon's behaviour depends on their upbringing and Rider's intentions.

Finally, there should be mentioned an importance of evil in children's literature. The evil in books teaches children to draw a line between good and evil. This polarity is inevitable in literature and even in our ordinary life.

Bibliografie

Primární literatura

Lewis, C. S. *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň*. Praha: Fragment, 2005. ISBN: 978-80-253-0161-1.

Paolini, Christopher. *Eragon*. Praha: Fragment, 2009. ISBN 978-80-253-0961-2.

Sekundární literatura:

Adamová, Lenka; Dudák, Vladislav; Ventura, Václav. *Základy filosofie, etiky*. Praha: Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-905-X.

Anzenbacher, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-111-3.

Bible – Písmo svaté Starého a Nového zákona: Český ekumenický překlad. Praha 1979.

Coughlin, John. *Out of the Shadows: An Exploration of Dark Paganism and Magick*. 1stBooks Library, 2001. ISBN 1-4033-5058-2

Heller, Jan. *Znamení odkazující k nebi*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-975-1.

Hourihan, Margery. *Deconstructing the Hero: Literary Theory and Children's Literature*. London: Routledge, 1997. ISBN 0-415-14419-1.

Kant, Immanuel. *Základy metafysiky mravů*. Praha: Svoboda, 1990. ISBN 80-205-0152-5.

Lewis, C. S. *Problém bolesti*. Praha: Návrat domů, 1998. ISBN 80-85495-89-9.

Lewis, C. S. *Velký rozvod nebe a pekla*. Praha: Návrat domů, 2006. ISBN 978-80-7255-245-0.

Rimmon-Kenanová, Shlomith. *Poetika vyprávění*. Brno: Host, 2001.
ISBN 80-7294-004-X.

Velarde, Robert. *The Lion, the Witch, and the Bible: Good and Evil in the Classic Tales of C.S. Lewis*. Colorado: NavPress, 2005.
ISBN 15-7683-710-6.

Vondráček, Vladimír. *Fantastické a magické z hlediska psychiatrie*. Bratislava: Columbus, 1993. ISBN 80-7136-030-9.

Wellman, Sam. *C. S. Lewis: poutník krajinou fantazie*. Praha: Návrat domů, 2000.
ISBN 80-7255-018-7.

Články v seriálové publikaci:

Gopnik, Adam. *The Dragon's Egg*. In: *The New Yorker*, 12/2011.

King, Don W. *Narnia and the Seven Deadly Sins*. In: *Mythlore*, 10/1984.

Elektronické dokumenty a zdroje:

Trakakis, Nick. „The Evidential Problem of Evil“ *Internet Encyclopedia of Philosophy*. [online]. Last revision 31.3.2005 [cit. 2011-12-27].
<<http://www.iep.utm.edu/evil-evi/>>.

McColman, Carl. „Suffering and the Problem of Evil“ *Patheos*. [online]. Last revision 13.12.2011 [cit. 2011-12-29].
<<http://www.patheos.com/Library/Pagan/Beliefs/Suffering-and-the-Problem-of-Evil.html>>.

Rossi, Philip. „Kant's Philosophy of Religion“ *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. [online]. Last revision 13.10.2011 [cit. 2012-03-24].
<<http://plato.stanford.edu/archives/win2011/entries/kant-religion/>>.